

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 17/2006 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta neuvoston puitepäättökseksi (rikosrekisteritietojen vaihdon järjestäminen ja sisältö Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 19 päivänä toukokuuta 2006 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta neuvoston puitepäättökseksi (rikosrekisteritietojen vaihdon järjestäminen ja sisältö Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä) (U 27/2006 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokun-

nan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Aki Rasilainen, oikeusministeriö
- apulaisjohtaja Marjatta Syväterä, Oikeusrekisterikeskus.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus neuvoston puitepäättökseksi

Puitepäättösehdotuksella on kolme päätarkoitusta. Ensinnäkin sillä määriteltäisiin, miten jäsenvaltio, jossa on annettu tuomio toisen jäsenvaltion kansalaista vastaan eli ns. tuomiojäsenvaltio, voi lähettää tästä tuomiosta tiedon kansalaisuusjäsenvaltioon eli siihen valtioon, jonka kansalainen tuomittu henkilö on. Toiseksi puitepäättöksellä veloitettaisiin kansalaisuusjäsenvaltio säilyttämään tieto tuomiosta. Kolmanneksi puitepäättöksellä luotaisiin kehys tietokoneperusteisen tietojenvaihtojärjestelmän rakentamiselle jäsenvaltioiden välille.

Puitepäättösehdotuksessa 'tuomiolla' tarkoitetaan joko rikostuomioistuimen lopullista päätöstä tai sellaisen hallintoviranomaisen lopullista

päätöstä, josta voidaan valittaa rikosasiassa toimivaltaiseen tuomioistuimeen. 'Rikosrekisterillä' puolestaan tarkoitetaan sellaisia kansallisia rekistereitä, joihin tallennetaan tietoja tuomioista kansallisen lain mukaisesti. Tuomiojäsenvaltion velvollisuutena on varmistaa, että kaikista sen alueella annettavista tuomioista ilmenee kansalliseen rekisteriin talletettaessa tuomitun henkilön kansallisuus, jos tämä on toisen jäsenvaltion kansalainen. Tuomiojäsenvaltion keskusviranomaisen tulee mahdollisimman pian ilmoittaa toisten jäsenvaltioiden keskusviranomaisille niiden kansalaisille annetuista tuomioista.

Kansalaisuusjäsenvaltion tulee säilyttää sille lähetetyt tiedot. Jos tieto muuttuu tai poistetaan,

tuomitun asema ei saa kansallisessa menettelyssä muodostua huonommaksi kuin jos hänet olisi tuomittu kansallisessa tuomioistuimessa.

Lisäksi puitepäättösehdotus sisältää säännöksiä tietojen pyytämisestä, pyyntöihin vastaamisesta, vastaamisessa noudatettavista määräajoista, tietojen käyttöä koskevista rajoituksista ja tietojen vaihdossa käytettävistä kielistä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää puitepäättösehdotuksen tarkoitusperää ja keinoja sen toteuttamiseksi hyväksyttävänä ja kannatettavana. Puitepäättösehdotus ei merkitse olennaisia muutoksia keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa vuonna 1959 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen eikä pohjoismaiden välisten järjestelyjen perusteisiin rikosrekisteritietojen vaihtamisen osalta. Se kuitenkin tehostaisi merkittävästi tietojen vaihtojärjestelmän tosiasiallista toimivuutta.

Ehdotuksen 2 artiklan a-kohdan tuomiomääritelmää voidaan valtioneuvoston mukaan kuitenkin pitää liian laajana. Hyvin lievienkin sak-

koseuraamusten kuulumista vaihdettaviin tietoihin on vaikea ymmärtää, vaikka puitepäättös ei merkitsekään velvollisuutta rekisteröidä niitä kansalliseen rikosrekisteriin. Rangaistus näkyy määrätyn ajan rikosrekisterinotteessa siksi, että se on osa rikoksen seuraamusta. Siksi valtioneuvosto katsoo, että tietojen säilytysajan rikosrekisterissä tulisi lähtökohtaisesti määräytyä tuomiojäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ehdotuksessa esitetyllä tavalla.

Ehdotus sisältää aikaisempaan tietojenvaihtojärjestelmään nähden muutoksen siinä, että kansalaisuusjäsenvaltion on säilytettävä sille tuomiojäsenvaltiosta lähetetyt tiedot, vaikka se ei olisi niitä rekisteröinyt rikosrekisteriinsä tai se olisi poistanut rekisteröityjä tietoja kansallisen lainsäädäntönsä nojalla aikaisemmin kuin tuomiojäsenvaltion lainsäädäntö edellyttäisi. Tämä velvollisuus ei kuitenkaan ilmene selvästi ehdotetuista artikloista. Se olisikin valtioneuvoston mielestä sisällytettävä selvemmin kansalaisuusjäsenvaltion velvollisuuksia sääntelevään 5 artiklaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ehdotetulla puitepäättöksellä perustettaisiin Euroopan unioniin rikosrekisteritietojen välittämistä varten järjestelmä, jossa tuomiojäsenvaltion velvollisuudeksi tulee toimittaa toiselle jäsenvaltiolle tiedot sen kansalaisia koskevista tuomioista. Ehdotettu järjestelmä ei merkitse mitään periaatteellista uutuutta, vaan lähtökohtaisesti se osittain täydentää ja osittain korvaa keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen ja keskinäisestä oikeusavusta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen eräitä määräyksiä. Tarkoituksena on lähinnä tehostaa olemassa olevia menettelyjä luomalla tietojenvaihtoa varten yhtenäistä lomakepohjaa hyödyntävä atk-järjestelmä.

Lakivaliokunta pitää tällaista pyrkimystä parannettuun rikosrekisteritietojen vaihtoon sinän-

sä myönteisenä, koska sillä valiokunnan käsityksen mukaan voidaan vähentää sattumanvaraisuutta ulkomaisten tuomioiden huomioon ottamisessa. Valiokunta on kuitenkin valtioneuvoston tavoin kiinnittänyt huomiota siihen, että puitepäättöksen soveltamisala tulisi ehdotuksen mukaan olemaan hyvin laaja kattaessaan kaikki rangaistuslajit, siis myös sakkorangaistukset. Vaikka puitepäättöksellä ei sinänsä vaikutettaisi Suomen rikosrekisterin tietosisältöön, valiokunta katsoo, että jatkovalmistelussa tulee arvioida näin laajan soveltamisalan tarkoituksenmukaisuutta ja vakavasti harkita tietojenvaihdon rajamista vain ankarimpiin seuraamuksiin, kuten vankeusrangaistuksiin.

Ehdotuksen mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa ensinnäkin rikosasian käsittelyä varten. Puitepäättösehdotuksen 9 artiklan 1 kohdan nimenomaisen säännöksen mukaan tällaisia tietoja saa

käyttää ainoastaan sen rikosasian käsittelyssä, jota varten tiedot on pyydetty. Toiseksi tietoja voidaan pyytää myös muuta tarkoitusta kuin rikosoikeudenkäyntiä varten. Näitä tarkoituksia ei ehdotuksessa ole täsmennetty. Toisaalta tietoja näitä "muuta tarkoituksia" varten pyytänyt jäsenvaltio saa käyttää niitä vain ilmoittamaansa tarkoitukseen ja pyynnön vastaanottaneen valtion asettamissa rajoissa. Poikkeuksena tästä on säännös, jonka mukaan tietoja saa kuitenkin aina käyttää yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevan välittömän ja vakavan uhkan torjumiseksi.

Lakivaliokunnan mielestä ehdotetut säännökset ovat "muuta tarkoituksia" koskevilta osiltaan liian epämääräisesti muotoillut, minkä vuoksi niitä on syytä pyrkiä täsmentämään. Vaihtoehtoisesti tulee valiokunnan mielestä harkita sitä, että pyynnön vastaanottaneelle jäsenvaltiolle annetaan nimenomainen mahdollisuus erikseen määritellyissä tapauksissa kieltäytyä pyynnön täyttämisestä, jos se katsoo, ettei pyynnössä esitettyä tietojen käyttötarkoitusta voida pitää hyväksyttävänä.

Lakivaliokunta on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että puitepäätösehdotuksen 11 artiklan 2 kohdan sanamuoto ("muun muassa") jättää epäselväksi, onko luettelo toimitettavista tiedoista tyhjentävä. Valiokunnan mielestä puitepäätösehdotusta on tältä osin vielä täsmennettävä niin, että siitä itsestään käy selvästi ilmi,

mitkä tiedot kuuluvat uuden luovuttamismenettelyn soveltamisalaan.

Lopuksi lakivaliokunta toteaa, että samanaikaisesti nyt esillä olevan ehdotuksen kanssa unionissa käsitellään ehdotusta neuvoston puitepäätökseksi III pilarin tietosuojan alalla (U 48/2005 vp). Siitä antamassaan lausunnossa hallintovaliokunta on pitänyt tarpeellisena yhteisten standardien määrittelemistä henkilöiden suojan varmistamiseksi III pilarin yhteistyöhön liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä ja tietojen vaihdossa (ks. HaVL 5/2006 vp). Samassa yhteydessä hallintovaliokunta on huomauttanut, että yhteisten tietosuojaa koskevien menettelytapojen merkitys korostuu erityisesti tietojen vaihdon lisääntyessä tietojen saatavuusperiaatteen myötä. Hallintovaliokunnan mainitsemiin näkökohtiin viitaten lakivaliokunta pitää tärkeänä pyrkiä siihen, että nyt esillä oleva puitepäätös rikosrekisteritietojen vaihtamisesta säädettäisiin jäsenvaltioissa täytäntöönpantavaksi vasta III pilarin alalla sovellettavan tietosuojapuitepäätöksen jälkeen.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa edellä esitetyn täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

LaVL 17/2006 vp — U 27/2006 vp

Helsingissä 18 päivänä lokakuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Susanna Rahkonen /sd	Jukka Roos /sd
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Tero Rönni /sd
	Leena Harkimo /kok	Petri Salo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Pertti Salovaara /kesk
	Tatja Karvonen /kesk	Minna Sirnö /vas
	Petri Neittaanmäki /kesk	Juhani Sjöblom /kok
	Heli Paasio /sd	Timo Soini /ps.
	Lyly Rajala /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.